

У Ср. Карловцима, 1. децембра године 1909.

СРПСКИ ПЧЕЛАР

ИЛУСТРОВАН ОРГАН „СРПСКЕ ПЧЕЛАРСКЕ ЗАДРУГЕ“

Издаје месечно једанпут.

УРЕДНИК

Јован Живановић

Бр. 12.

Чланови оснивачи „Српске пчеларске задруге у Руми“ плаћају једанпут за увек 50 круна, а редовни чланови I. реда 6 круна годишње; добивају једни и други лист бесплатно, а чланарину нека шаљу: „Управи српске пчеларске задруге у Руми“. Који нису чланови задруге а желе имати лист плаћају 6 Круна претплате.

Година
XIII.

П О З И В.

Главна скупштина „Српске Пчеларске Задруге“ држаће се у Руми 3. (16.) децембра о. г. у 9 сахата пре подне у дворници српске пучке школе са овим дневним редом:

1. Извештај управе за годину 1908.
2. Извештај о изложби.
3. Прорачун за годину 1910.
4. Предлози управе.
5. Евентуални предлози.
6. Разрешење ове и избор нове управе.
7. Предавање из пчеларства.

Умољавају се г. г. чланови да изволе на скупштину доћи и порадити, да из свога места доведу и оне пчаларе, који нису чланови ове задруге, а нарочито ће добро урадити, ако поведу ратаре, да се користе предавањима.

У п р а в а „Српске Пчеларске Задруге“.

Пчеларска изложба у Руми.

Ш е т њ а п о и з л о ж б и .

Н а с т а в а к .

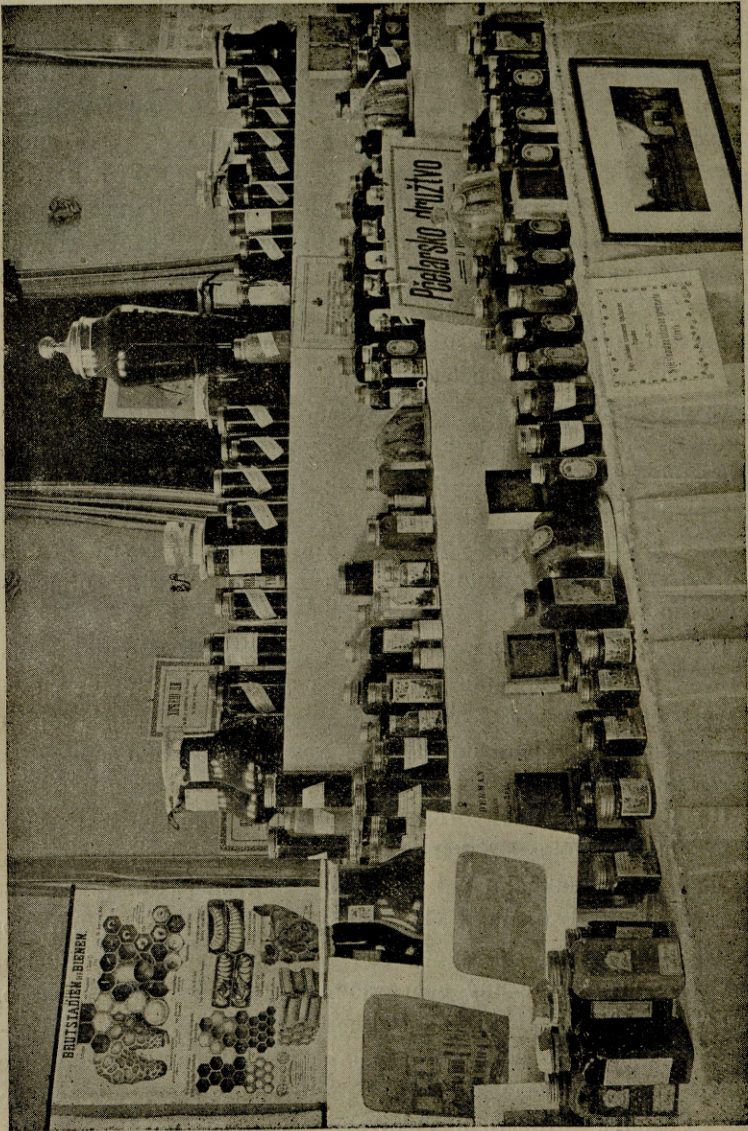
На столу бр. 6. којег смо слику донели у прошлом броју, још смо видели мед Спасоја Дедића уч. из Мартинаца, Ив. Миловановића и Пав. Гавриловића из Платичева, Фр. Крумпехта из Петроварадина, Павлине Грос из Руме, Грге Ђулара из Шибеника и Мил. Јовановића пар. Паланка-Санс. мост.

На другом исто тако великом столу бр. 4. (види у прош. броју с. 165.) са три степенице, којег слику доносимо у овом броју, а који се исто тако пружао средином дворнице, видели смо и забележили многе красне и ретке медове. И овде је сликар ухватио једно зачеље и једну дугачку страну стола.

Целу готово горњу степеницу запремили су медови трговине Вељка Вилића и српског трговачког друштва у Руми. Ова друштва немају својих пчелињака, него су изложила мед, што су га по разним местима, а највише по Срему покуповала. И ако то није био мед са њихових пчелињака, добро нам је дошао, што смо тако добили прилику, да видимо мед и из оних места, из којих нису пчелари своје медове на изложбу послали. Порота је ова друштва зато одликовала, што она купујући мед и восак, дају прилику нашим пчеларима особито ратарима, да могу свој мед и восак у свако доба уновчити, а тиме унапређују пчеларство. Тима друштвима имамо захвалити, што се данас, барем у Срему, ређе чују тужбе: „Куда ћемо с медом?“

У средини средње степенице, поређан је у 13 флаша и омеђашен са два пуна стаклена звона, необично загасит, скоро

црн мед, са пчелињака професора Јована Живановића. Таблица, која је на слици нечитка, а коју видимо над флашама с медом,

Други сто с медовима на пчеларској изложби у Руми.

казивала је гледаоцима, да је тај мед стар 34 године и да је задржао своју слат и мирис, мада је изгубио боју, стојећи

толико година на сунцу у излогу. Овај је мед био реткост, која се не виђа лако ни на већим изложбама, па за то су се гости дуже него код других изложака код ове групе задржавали. Негда као вода бео босиљковац постао је загасито жут, зеленкасти багреновац и жути липовац, добили су сасвим мрку боју, а гавезовац који је био црвен као шилер поцрнио је. Чудновато, мед за 34 године поцрнио, а онај који га је пре 34 године истресао — побелио! И мед и пчелар променили су за то време свој спољашњи изглед, али вредност своју нису изгубили. Као што мед за 34 године није обљутовао, него је задржао своју сласт, тако ни реч ни перо наше старине, после толико година, нису ништа изгубили од сласти и свежине своје. И под седом косом, дух је остао свеж као мајско јутро, па зато се и данас из пера његова роје слатки чланци, којима нам слади пчеларство и учи нас како треба пчеларити. Овај 34 године стари мед јесте символ оне сласти и уживања, у којима је душа Живановићева плivala, када је са богословима-ученицима својима тај мед истресао. Још бих вам могао причати, шта сам осећао гледајући тај медени споменик, скоро тридесетпетогодишњег рада, али видим где се журите, да разгледате и други мед на овоме столу, па зато рецимо: живео и хвала Јовану Живановићу! и пођимо даље.

На истој степеници десно и лево видели смо мед наше десне руке Мил. Коњовића уч. упр. из Јарка, Пав. Козме уч. са пустаре Моја воља и Јов. Латинкића пар. из Павловаца, који је осим истресенога меда напунио и наш друштвени орман за чување саћа, лепим медом у саћу.

Целу дугачку доњу степеницу, коју на слици видимо, заузела је красна збирка медова истресених, 3 стаклена звона и више боксеса (малих оквира) у стаклу, братскога нам пчеларског друштва у Вуковару. Са захвалношћу признати морамо, да је пчеларско друштво вуковарско учинило све што је могло, јер не само што је велику своју збирку меда и воска послало, него и одборници његови: Јак. Риферт, Стев. Карасевић, Ј. Берман и Ив. Кеглевић медом у флашама и боксесима, улепшаше и обогатише нашу изложбу. Над друштвеним медом види се натпис „Pčelarsko društvo u Vukovaru“ а испод меда на наборима стола слика је друштвенога пчелињака. Медови споменутих одборника поређани су десно и лево од друштвене збирке

У прочељу стола, била је красна збирка необично чиста меда, са сликом пчелињака, нашега тајника проте М. Шауле.

На противној страни, на средњој дугачкој степеници био је мед вреднога о. Милутина Стојадиновића из М. Јаска. Како све групе наше изложбе, тако и групу мед, обогатио је он лепом збирком разних ушећерених и течних медова. Уз ову збирку видели смо мед манастира Крушедола и Бешенова, за тим лепу збирку медова Л. Ковачевића уч. из Хртковаца.

На истој страни стола, целу доњу дугачку степеницу за узео је мед Ђ. Коларовића пар. из Вел. Радинача и других великорадиначких пчелара: Нест. Павковића, Вл. Живановића, Свет. Перишииа, Симе Мишковића и Ст. Васића. — Гледаоце је јако занимао мед кр. саветника Мил. Бараћа са Реке, од којега је у једној флаши мед био црнзелене боје. Још је на овоме столу био леп мед Ђ. Калића из Мал. Радинача, Мила Шумоње пар. из Залужнице, Пет. Маширевића из Трпиње, Жив. Белића уч. из Раковца, С. Керечког из Војке, Богољ. Малешева из Арача-Торонтал, Ђуре Њемчанина из Шаренграда, Ферд. Шмидерера из Даља, Ив. Вражића из Илока, Радивоја Живковића из Беочина, Мих. Бандура уч. из Лаза, Јос. Ражића-Радуса Хрв., Фр. Пуцанића из Пелмоноштра Барања и Луке Томашића уч. из Пазина-Истра.

(Наставиће се.)

Ђ. К.

Примедбе на чланак

„Окаменјени коралј на пчеларској изложби у Руми“.

Лист „Напредни пчелар“ у својем бр. 10. донео је чланак г. Ј. Пољака, асистента геолош. и палеонтолошког музеја у Загребу: „Окаменјени коралј на пчеларској изложби у Руми“. Из тога чланка видимо, да је оно камење, што их је изложио г. Богољуб Матић из Ирига, окамењени корал, а не окамењено саће, као што га је г. излагач назвао.

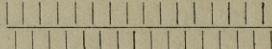
На томе стручњаком суду ми бисмо имали г. Пољаку рећи само хвала, што нам је казао и доказао, шта је у истини оно изложено камење. Јер и ми не бисмо волели, да држимо те петрефакте за саће, кад су корали, као што опет

не бисмо волели ни окамењено саће држати за фосилни корал, јер би онда били слични онима, што су „вовремја оно“ држали мамутове кости за кости злих и непослушних анђела, што су с неба збачени; или онима, што су кости некаквог великог саламандра држали за човека, који је био сведок Нојева потопа (*homo diluvii testis*). Али будући у томе чланку има ствари, које приређиваче пчеларске изложбе у Руми износе у рђавој светлости, а уз то и мишљења, на која пчелари не могу пристати, осећам се као пчелар дужним, а као члан приређивачког одбора примораним, да се на тај чланак обазрем.

На увод у тај чланак имам приметити, да је то камење донесено у последњи час на изложбу, тако да га одборници нису ни видели, док није изложба отворена, а када смо га видели, нисмо се слагали у питању шта је, да ли саће или само саћу слично камење. Али будући међу нама не беше ни једнога палеонтолога, као што то није ни г. Витман, чија би реч могла бити пресудна, зато је баш то камење остављено на изложби, да се да повода стручњацима, да пресуде и кажу шта је.

Да нас је било више, који нисмо за сигурно држали изложено камење за саће, увериће се и г. г. читаоци и г. Пољак, када кажем, да и наша задруга у својој збирци и наш тајник г. Шаула, па и писац ових примедоба, имамо таквих петрефиката, који су тако слични саћу, да човек поред свију стручњачких доказа, не може да се отресе мишљења да то није окамењено саће, па поред све те сличности, ни задруга, ни г. Шаула, ни ја нисмо изложили своје камење, јер нисмо били сигурни да је то окамењено саће.

Десетак је већ година од како сам ја тај грумичак добио од г. Шауле и од како лежи на мојем столу за писање. Већ годинама гледам пред собом тај мајушни споменик из тајанствене архиве природне, коју учени палеонтолови сричу и помало читају, али је још дочитали нису а и не ће лако, јер у њој има још много листова, пред којима, као што они сами кажу, мора човек да сагне главу и да каже: „не знам“. Питам тај камичак, да ми каже шта је, али он ћути. За љубав његову извукао сам из књижице своје књиге, које „воспоминанија ради“ на моје ђаковање тамо дремају, а у ко-

јима сам мислио, да ћу наћи одговора, на питање, шта је тај камен. Прелистао сам и књигу Ф. Сигмунда „*Untergegangene Welten*“ не би ли задовољио своју радозналост, али и она ми није дала позитивна одговора. Нашао сам у њој, у које доба су се налазили инсекти и пчеле на земљи, али књига није умела да ми каже, да ли је тај камичак из тога доба, или је старији. Нашао сам у њој што шта разбацано овде онде и о коралима, али нисам могао да у њему видим „*Polypenstock*“, за којег на стр. 524. каже: „*Es hat bald das Aussehen einer unförmlichen von zahlreichen kleinen Oeffnungen durchbohrten Steinmasse, bald zeigt es die zierlichste baumförmige, blatt — oder fächerähnliche Gestalt*“, јер овај мој камичак нема облик ни дрвета, ни листа, ни лепезе, а није ни без облика камен, него је по изгледу сасвим налик на саће. Преврћем га „с десна на лијево“ а он суште саће. Средином презид (*Mittelwand*) као у саћа, а с једне и с друге стране тога презида, ћелице дубоке и широке, као и ћелице у правога саћа. Уз то зидови тих ћелица с једне стране презида, не ударају на зидове (стране) ћелица с противне стране, него на половину дна противне ћелице, овако баш као што је у правој пчелињем саћу. Гледам то све па се у чуду питам, откуда толика сличност између корала и саћа! Па још када се сетим, да је у оној груди, што је г. Шаула имао, а коју је намерно или слугајно разбио, и од које је овај мој гримичак отпао, било упоредо више таквих по изгледу сатова, и да их је једно од другог делио празан и толико широк простор, какав у кошници дели сат од сата, тада не могу да се начудим, како је од корала могла постати скоро верна слика саћа. Да ме још нису бунили неки прстенови, или што г. Пољак каже, ребра, која се виде на ћелицама ја бих тврдо веровао, да је то окамењено саће, ма да г. Пољак држи „да неће никојем мисаоном човјеку пасти на ум, који барем нешто зрелије мисли, да би се пчелиње саће могло окаменити“.

Све сам ово изнео да покажем, да и ми нисмо држали то камење за окамењено саће, па за то своје камење нисмо ни изложили, мада је лепше и сличније саћу, него оно изложено камење.

Напред сам рекао, зашто смо допустили, да то камење, које је као што сам чуо, у последњи час на изложбу донесено, остане изложено. Међу тим држим, да није никакво зло нити за осуду, ако је на пчеларекој изложби, изложено камење, које је налик на саће. Могао је когод изложити какву животињу, птицу, инсекта и т. д. који је по његову мишљењу пријатељ или непријатељ пчелињи, а приређивачки одбор да је противног мишљења. Ја држим, да приређивачки одбор не би смео баш и сумњиву изложену ствар „у мах справити, да изложен не побуђује сумњу“. Мени би таки одбор сличан био ономе Dr-y Amiel-y, што је држе боље дао поклати оних 17 нађених људских костурова, за којима и данас палеонтолови жале. Држим, да треба допустити свакоме, да изложи оно, што држи да стоји у свези са приређеном изложбом, а ствар је стручне критике и науке да изрекне свој суд о сумњивим излошцима.

Приређивачи ни једне изложбе, не могу стајати добри, да су баш ови излошци оно, какво им је име наденуто. Зар међу медом и воском не може бити фалзификата? Зар међу „меденим колачима и пићем“ не може бити и такога, које није ни видело меда? Па зар би могао когод свалити одговорност за то на приређиваче?! Па тако и овде, г. Пољак могао је замерити излагачу само то, што није рекао „камење слично саћу“ него „окамењено саће“, а никако одбору.

Не би имало места овде расправљати личне ствари г. Витмана, али кад је г. Пољак нашао за нужно, да у чисто стручном чланку потезе и прикљученија“ г. Витмана на нашој изложби, на којој као што он каже ни особа г. Витмана није била сигурна (!) приморан сам, да за часак оставим наше петрефакте и да се осврнем на ту за мене неугодну ствар. Уколико сам обавештен, изгледа да је свему сам г. Витман крив. Г. Витман је већ погрешно, што је у последњи час своје излошке на изложбу донео. Појмљиво је, да то г. г. аранжерима није могло годити, па да га нису можда најпријавније дочекали. Та ни на једној изложби не примају се излошци у последњи час пред отварањем саме изложбе. Замислимо, како би то изгледало, да се на г. Вит. 10—20 излагача угледало! Даље, ако је г. Вит. имао о чему да говори и да изнесе своје мишљење, требао је то учинити на

конгресу хрв. и срп. пчелара, који је одмах сутрадан одржан, а не у изложби разним примедбама, које су можда и рђаво схваћене, изазивати неред. Осим тога, сваки а особито интелигентан човек треба да зна, да се на изложби, музеуму и где му драго било, мора водити рачуна и обазирати на опомене ових, којима је надзор поверен и не чекати, да се мора позвати полицај да направн реда. Не могу се начудити, да је г. Витман могао допустити да дотле дође! По тону који влада у чланку г. Вит. „Утисци са II. земаљске пчеларске изложбе“ (Nar. pčelar“ З. 103.—107.) н. пр. „бијаше речи ко у баба пиљарица“ — „нека толико не блебећу“ — г. г. горопадна и неувиђавна“ и т. д. ја бих рекао да је и г. Вит. лончић који радо прекипи, па није чудо, ако се и дежурни господин држао оне „какав гост, онаки пешкир“. Шта ћемо, људи смо, а *errare humanum est*. Међутим пчелари, међу којима се г. Витман није осећао „сигуран“ (!) одликовали су га највећом наградом.

Но да се вратимо нашем камењу.

Г. Пољак, осим тога што се позива на проф. Dr-а Шлехтендала, који је доказао, да су: *Versteinerte Bienenwaben = possile Korallen*, наводи и друге доказе, да то камење није окамењено саће, а ти су у главном ови: што пчеле граде ћелице у палигоналном облику и то у облику шестокута, и што су пчелиње ћелице доле сведене. — Даље што су ћелице у саћа изнутра глатке, једна до друге и готово једнаке величине, а овде „пада у очи неправилан облик станица“ и то што „видимо на унутарњој страни станице, не глатке стијене, него стијене са некаковим ребрима“. — За тим, да то није саће сведочи геолошка старост тога камена и корала, јер да је тај камен из времена, када још није било пчела на на свету. — Напоследку каже г. Пољак, тај камен не може бити саће ни зато, што се саће не може окаменити, јер је оно од воска, који је „тако мекан и лахко таљив, да се већ код врло ниске температуре тали¹, а како би могао онда подпијети оне енормне топлине, које се рађају код дизања спуштања и борања горја“.

Пчелари су свагда радосно прихватили објективни суд људи од науке, јер да њих није било, не би ни пчеларство

¹ Да се восак топи, треба 62—63 °С топлоте, Ђ. К.

стајало на висини, на којој данас стоји, па зато смо ми захвални г. Пољаку, што је добар био и казао нам, шта је било оно изложено камење.

Ја више не сумњам, да је камен који је г. Пољак прегледао, фосилни корал.

Од свију доказа највећма ме је убедио тај, што је то камење из доба, када још пчела није било на свету, дакле што је старије од пчела. Осим тога и оно прстење (ребра) на ћелицама, приморало ме је да верујем, да је то био корал. Остали докази, за нас пчеларе нису толико јаки ни убедљиви. Што су ћелице неједнаке, што нису правилни шестокути, него неправилне и округле, што су им стране дебље, те пчеларе не буну много, јер ми знамо, да пчеле граде саће разне дебљине и ћелице разне величине: трутовске, пчелиње и прелазне. Особито у врху кошнице и на крајцима саћа, хоће да се нађе ћелица јако великих, и неправилних. У кошницама које стоје на јакој припеци, хоће у саћа које је пуно меда, да се ћелице развуку и да изгубе свој правилни облик. Сви пчелари знају и то, да што је саће старије што се позваје по црној боји, бивају ћелице све округлије, а презид (дна) и зидови (страни) ћелица све дебљи. У црнога саћа, наћи ћемо више пута ћелица сасвим округлих, од силних кошуљица, што су их многе генерације легла у ћелицама оставила, а дна у тих ћелица јако су дебела од екскремената и кошуљица, што су и за легла у ћелицама остали.

Најмање вреди за пчеларе мишљење, да се саће зато не може окаменити, што је оно од воска. Сви пчелари знају, да је само сасвим младо саће, у којем није било легла, од чистога воска, а чим је у њему било легла, има у њему кошуљица. У старога црна саћа, има воска само 30—35%² а оно друго су саме кошуљице од легла, које се не дају растопити ни у врућој води, ни у врућој пећи, ни на најјачој пригревици. Оно мало воска што је у њему, псеци се, а саће опет задржи свој облик. Те кошуљице су чврсти део воска, и оне ми дају повода да мислим, да се саће може окаменити, јер оне су од хитина. Кован говорећи о скелету у пчеле, између осталог каже и ово: „Die Haut wird aus zwei Schichten gebildet, aus einer inneren, Hypodermis oder

² Br. Rothschild : „Illusr. Bienenzuchtsbetrieb“ с. 394.

eigentliche Haut genannt, die weich ist und nicht aus Chitin besteht, und einer äusseren, der Epidermis, die aus Chitin zusammengesetzt ist, wazu noch je nach dem Stande der Entwicklung, Farbestoffe, Fett, und Kalkhaltige Salze kommen. *Est ist diese äussere Haut, welche während des Entwicklungszustandes abgeworfen wird*³ Па како ћу да не мислим, да се саће може окаменити, кад у староме саћу има само 30⁰/₀ воска, а 70⁰/₀ хитинских кошуљица, а сам Zittel нам каже, да се хитин може окаменити.

За то је погрешно стајалиште оних, који мисле да је саће од чистог воска, па да се зато не може екаменити.

Држим, да ће и поштов. читаоци и г. Пољак увидети, да сам ове примедбе написао sine ira, тежећи једино за истином.

Ђ. Коларовић.

Један дан на пчеларској изложби.

Кад је прошле године пчеларска изложба у Руми скоро пред само отварање њезино одгођена због опасне заразне болести шарлаха, постадох од то доба врло нестриљив. Никако да дочекам изложбу ове године! И што се више ближио дан отварања изложбе, то је у мени поред нестриљења био и неки страх. Све се бојам, да се опет штогод не догоди, што би изложбу одгодило. Примих од управе српске пчел. задруге онај велики плакат, којим се објављује, да срп. пчел. задруга у Руми приређује пчеларску изложбу од 16. (29.) августа до 23. августа (5. септембра) 1909. г. Према молби управе да се тај плакат истакне на видном месту, да би сваки могао читати и дознати шта се у Руми спрема, ја сам тај плакат ставио у један прозор од собе са улице, где ће га сваки најбоље видети и где ће бити најбоље сачуван. Многи су радознали били шта тај плакат значи и многи су то држали за слику некакву и питаху, хоћу ли ту слику продати и по што? Ја сам сад већ као у воску држао, да ће изложбе бити и сад сам опет о себи мислио, да ми се не догоди штогод, што би ме од изложбе задржило. Хвала Богу, ни једна зла слутња моја неје се испунила, него је све испало како

³ „Die Honigbiene, ihre Naturgeschichte, Anatomie und Physiologie“ v. T. W. Cowan. Übers. v. Gravenhorst. Aufl. e. 13.

сам желео и 16. (29.) авг. бејах на путу за изложбу и конгрес српских и хрватских пчелара.

На пут пође са мном пола моје породице а прикључио нам се и један ратар пчелар. Ишло је испрва врло добро. Киша је издашно оросила земљу, те смо лепо путовали до Панчева и несмо морали гутати прашине, а нагутали би се и сувише да неје киша пре два дана падала, јер од Плочице до Панчева има 30 километара. Али од Панчева као да ме почео терати — „баксуз“, што веле Србијанци. Лађа закаснила за читаво пола сахата, јер се на станицама много дуже задржавала због много путника, који су ишли у Београд, у Земун, јер тај дан беше недеља, те једни путоваху овамо и онамо ради провода и шетње. Ја сам хтео из коже да искочим, али не могах себи помоћи, него сам трпео и сносио и ником несам говорио, шта ми је у срцу. Кад смо се отисли од Панчева а мени се чини да лађа мили, а куха се у мени да сам хтео капетану од лађе рећи, нека пожури мало, да на време стигнемо у Земун! Моји неки познаници, не знајући шта је у души мојој, говораху, да ћу тешко ухватити вечерњи воз, који иде из Земуна за Пешту. То ме је још више узнемирило и једва сам чекао да се дочепам Земуна. Наравски доцније стигосмо у Земун, али за то први излетих из лађе и посадох се са својима у први фијакер без питања и погодбе, само рекох кочијашу: терај у галоп, платићу двоструку таксу. Док смо ми јурили железничкој станици а ја чујем жвиждање локомотиве, и већ хтеде рећи: ето! оде нам воз испред носа, а мој кочијаш погледа у сахат и рече: ни бриге вас, стигнућемо још на време. И стигосмо и кад видех, да се још издају карте на благајници, ја у трен ока исплатих кочијаша, извадох карте и уђох у вагон и већ за два три минута јурила је наша локомотива према Инђији, где се преселимо у други воз, који иде за Руму и око седам сати у вече достигосмо близу циља свога, бејах у мирном и тихом пристаништу у Руми код брата свога.

Бејаше време вечери. Од толиког пута ја не бејах уморан, не бејах гладан ни жедав. По глави ми се сад врзе само једна мисао: како ћу да дочекам сутрашњи дан — понедељак 17. (30) август? Ја бих желео, да ми ноћ прође за неколико минута! И док ја у тој мисли бејаше, рече ми брат: „после вечере ићићемо на ковцерат и ја сам већ карте за вас извадио“. Е, то

ме је сасвим умирило. Био сам на концерту, који је трајао до 11 часова, а проведох још тамо до после поноћи. Концерат је сјајно испао. Свака тачка у програму дивно је изведена и тапшању не беше краја. Све тачке у програму морале се понављати. Света је било препуно, јер тај дан беше отварање изложбе и беше соколска вежба, те су многи са стране остали да и на концерту буду и ја држим, да се ни један неје покајао што је и на концерту био. Посетиоци су имали једно красно уживање, али ваљда нико неје тако уживао као ја, јер концерат је не само дао прилику за уживање него је и ноћ мени прекратио и ја сад већ бејех ближе циљу своме, бејех ближе дану, кад ћу изложбу очимм видети.

Ма да сам после поноћи легао у постељу бејех већ пре зоре на ногама. Пре четири часа устао сам а пре шест часова бејех са мојим сељаком пред школом у којој је изложба, али тек после 7 сахата могосмо унутра ући. Разгледали смо и Руму те око пола осам бесмо у изложби, у оној великој дворници где су смештени сви предмети осим кошница са живим пчелама, што је у школском дворишту смештено.

Ја знам да је сваки посетилац пчеларске изложбе још од куће пре поласка понео већ неку представу о самој изложби. Неки је замишљао изложбу овако, неки онако, сваки друкчије. Са већ створеном представом дошао је сваки на изложбу и кад је својим очима видео, онда сваки пресуђује према томе, да ли је изложба надмашила ону његову представу или неје? Ја не ћу да претерујем али тврдим, да је код сваког посетиоца изложба надмашила ону његову представу, јер што на изложби видесмо, томе се несмо надали. Пчеларска изложба морала је свакога пријатно изненадити и задовољити. Што се мене тиче ја јавно ево исповедам, да ме је пчеларска изложба задовољила у толикој мери, да сам још и сад њоме занет и очаран. И пишући ову успомену морам изрећи хвалу и одати признање не само онима, који су овако красне предмете изложили, него и онима, који су знали и умели, који су имали смисла и финог укуса онако дивно изложбу средити и распоредити.

Кад смо ступили у изложбу затекосмо већ неке посетиоце, али то не беху посетиоци већ то беху чланови пороте и други угледни чланови, који су вредно бележили предмете, којима ће награду доделити. Ту видесмо нестора у пчеларству г. Јована

Живановића. г. Евгена Каменара, г. проту Марка Шаулу, видесмо даље одличног пчеларског писца г. Ђоку Коларовића, и друге имама непознате личности, које истина упознасмо али им имена не упамтисмо.

Кад смо ступили у изложбу мени у први мах стадоше очи! Откуда да сад почнем да разгледам? Ја сам хтео у једанпут све да видим, али бадава кад су човечје очи малене, те почесмо од групе до групе ићи и разгледати. Ко је хтео да види шта је пчеларство, тај је могао све то сад видети. Било је ту свега што у струку пчеларску спада, н. пр. разних пчеларских справа и прибора, пчелињих продуката меда и воска, медоносно биље, пчеларска литература, слике знаменитих пчелара, производи од меда и воска и др. Свака поједина група привлачила је посетиоца и свака група беше особито угодна за око. Ову изложбу требало је видети, па би онда имали праву слику, јер ономе, који то неје видео, не ће ни сви могући описи представити ствар у истини. И ко да описује хиљаде предмета?! То нити је могуће учинити, нити се то ради, него се изнесе само утисци, како је изложба у целисти или по групама на вас утицала. Ма колико пута ишли од групе до групе, увек сте имали нешто ново да вас занима. И кад смо се сити нагледали и наживали изиђемо у школско двориште, где су смештене кошнице развог система са живим пчелама. Прво вам упадају у очи две кошнице за посматрање, око којих се налази увек онајвише света, који кроз стакло хоће да види, како пчеле раде и како живе. За овим двома ређају се даље друге кошнице у особито лепом распореду. Упада вам у очи с десне стране красан изложак пернаментан пчелињак С. Бошковића из Гргуреваца. То је као неки вагон са кошницама и с тиме се иде од паше до паше. Мало даље видимо поред разних американки дивну кошницу у облику цркве Раванице у Србији, коју је изложио Јов. Живановић, после цркву кошницу Марка Шауле и још друге врсте и простих плетара и американки. Такођер морају вам упасти у очи две грдне дубенице, које је изложио намесник јазачки о. Милутин Стојадиновић. Једна је крушково стабло а друга храстово стабло. О. Милутин заслужује похвалу за ове излошке, јер дубенице су ретке данас, те је дао тим прилике многима, да су видели оно што никад несу видели. Завршетак овог одељења изложбе чини један павиљон изложак

игумана раваничког Сергија Попића. И ово је красан изложак који је дичио изложбу. Ту у павиљону се одморисмо и баш тада је донета једна књига чисте хартије, да посетиоци павиљона уписују у њу своја имена. Случило се баш да сам себе и свога пратиоца као прве посетиоце у ту књигу уписао.

Разгледали смо ово одељење са сваке стране и потпуно задовољни кренусмо у школу да присуствујемо конгресу српских и хрватских пчелара. Конгрес је почео после четврт на десет и трајао је скоро до један час после подне. Бесмо на конгресу од почетка до краја. Стекао сам уверење, да конгрес настоји, да се пчеларство подише и унапреди и да у ту сврху ради свим могућим начинима. Стога му се мора одати част, поштовање и хвала. Уверенисмо да ће конгрес и надаље са досадањом чврстом вољом радити у истом правцу. На конгресу је било седам врло занимљивих предавања и конгрес беше ванредно добро посећен, што је дакако за то било, јер беше много посетилаца изложбе.

Будући је јака запара била да се једва до краја конгреса издржати могло, и будући је подне већ превалило, похитасмо да се разонодимо, да се заложимо и поткрепимо па после подне опет на изложбу.

*

У два часа бесмо опет у изложби. Сад још са већом вољом разгледасмо све само да нам изложба што боље у памети остане. Разгледали смо и изложбу женских ручних радова. Ова изложба је нешто дивно, величанствено и неописано! Пре него што ћемо изложбу оставити окусилисмо вина од меда, куписмо правих медених колача и куписмо неколико значака за спомен. Остависмо пред вече изложбу понесавши отуда једну најлепшу успомену, каквих у животу ретко имадосмо, јер не само да смо видели оно што је лепо заиста, што нам срцу годи, што нас одушевљава и заноси, него смо видели многе некадање другове, с којима се осамнаест година видели нисмо, па Бог свети знаде, хоћемо ли се икад више састати и видети. За то је онај братски загрљај и пољубац био можда и последњи.

Морам рећи да је пчеларска изложба потпуно успела. На самој изложби уверио сам се, да су и странци само похвално о изложби говорили. А што су они тако говорили, то веје било из ласкања него из пуног осведочења, да је изложба заиста

једно дело, које је могла створити само особита добра воља, смелост и истрајност. Никад не ћу заборавити речи једног странца, који је с нама остављајући изложбу изговорио речи: ја несам ни мислио да ћу не знам какву велику изложбу у Руми видети, али ово што сам видео, тако је красно, лепо, мило и укусно, да сам се изненадио, и потпуно сам задовољан и не жалим што сам дошао“.

Мислим да ће сваки посетилац лепе утиске и милу успомену са изложбе понети своје завичају, и ја се дичим и поносим, што је и овом изложбом показано свету на видiku, да је пчеларство једна важна грана економије, један важан извор народне привреде, те усхићен кличем: нека живи, цвета и напредује Српска пчеларска задруга и пчеларство у српском народу, а хвала и част свима и свакоме, који ма и најмање учинише, да се овако красно дело створило. И кад помислимо да је рацијонално пчеларење у српском народу створио управо један човек својом гвозденим енергијом, мислим да је право и дужност томе најзаслужнијем човеку одати достојно признање. Сви дакле рецимо оцу рацијоналног пчеларења у Срба, Јовану Живановићу, дај Боже још много и дуго да ужива у плодовима огромнога труда свога! Vivat!

Плочица 19./X. 1909.

Сима Жигић
парох.

О узимљавању пчела.

(Свршетак.)

Јака друштва морају ући у зиму, јер мала друштва не могу се одупријети хладноћи. Што је мање тијело, то прије тоpline нестаје из њега, и тоpline не може створити промјеном материје онолико, колико је потребно за одржање живота. По томе је јасно, што и сама поједина пчела не може се одупријети хладноћи, него се одмах укочи и умре. Јака се дакле друштва могу само одупријети хладноћи, јер су кадра промјеном материје створити више тоpline него што је од себе испусте.

Добар је мед багреновац, липовац, босилјковац. На тијем медовима треба своје пчеле презимити. Рђав је мед од

репице и медљике, јер се одмах кристализује. Пчелар их може лако познати, кад у јесен пчеле сабирају мед, па отвори кошницу. Кад опази, да се мед последије два дана кристализује, шећери, мораће га истрести, па мјесто њега додати другог меда или још боље растопљена шећера.

На бијелом босиљковцу и на шећеру најбоље презиме пчеле. Шећер је добар све донде, док матица не почне носити јаја, зато у прољеће треба додати оквира с поклопљеним медом. Шећер је изврстан за презимљење у новембру и децембру. Он је изврстан материјал за горење, али кад матица почне лећи, онда није двофан шећер, онда треба меда и рђе за прихрањивање улева. Зато треба при узимљавању додати друштвима и по који оквир са рђом. Ако ти је дакле потребно, а ти узими своје пчеле шећером, али уједно и приправи за прољеће меда у саћу с поклопљеним ћелицама. Напошљетку пчеле требају доста ваздуха. Ма каква да је зима, треба лета да су сасвијем отворена. Без ваздуха не може бити сагоријевања, а без сагоријевања не може бити топлоте. Материјал је за горење мед, а процес горења не може бити без ваздуха (оксигена). А без сагоријевања не може бити топлоте. Што више ваздуха доспије до материјала за горење (меда), тијем ће бити јаче горење, а по томе већа топлота. Јасно је дакле, да пчеле требају доста ваздуха, да могу изводити топлоту. Дакле лета треба да су сасвијем отворена, да може ваздух што боље улазити у кошницу, али уједно мора се пазити да нема промахе и да вјетар не јури у лета.

Друштва у шуми по дупљама изводе саће, да удара сјечимице на лето. А то чине, да боље ваздух улази у кошницу. По томе смо удесили, да и у американици удара саће сјечимице на лето. Слаба друштва презиме лијепо са више оквира са празним саћем, него јака друштва, којима смо повадили празно саће и тијем стијеснили простор за зимовање. Друштва у таквом стијешњеном простору изгубе силне пчеле. То је узрок што нијесу имала друштва довољно ваздуха на тако стијешњеном простору. Кад саће удара пљоштимице на лето, мисле пчелари да је топлије пчелама у кошници. А кад саће удара сјечимице на лето, онда мисле пчелари да је хладно пчелама у кошници, јер ваздух јури јаче између оквира. Али ја сам наишао његдје, гдје њеки пчелар врло пштроумно каже, да је

баш хладна градња (кад ударају оквири сјечимице на лето) управо топла градња, јер је увијек у кошници више свјежега ваздуха, који је потребан за дисање и за стварање топлоте у тијелу пчелињем, а којег често нема у кошници са топлом градњом.

Из свега досад реченога види се да нијесу сви књижевници пчеларски једнога мишљења, што се тиче узимљавања пчеле. Једни су за топло узимљавање, а други су за хладно узимљавање. Како ја радим и чега се држим, то су читаоци видјели на свршетку мојега чланка. Разлози су изнесени зашто сам ја за хладно узимљавање, јер ти разлози потјечу из многогодишњег искуства. Држим да ће доћи временом и они пчелари, који су за топло узимљавање, до освједочења да је хладно узимљавање на пчелињој природи основано, јер видимо да су пошљедице од хладнога узимљавања од велике благодати за пчеле, а од топлога узимљавања штетне. Држим да ће временом доћи и они пчелари, који су сада за топло узимљавање, до освједочења, да хладно узимљавање одговара природи пчелињој, те по томе да само оно може бити од користи пчели и пчеларењу.

Јован Живановић.

Пабирци.*

— У пчеларским њемачким новинама у најновијем броју пише Dr. med. Тепсер о расплођавању животиња, па онда додирује и партеногенезу. Али његова тумачења о партеногенези не вриједу ни луле духана.

— У истијем новинама говори Дикел против професора Вајсмана, под чијим су назором Dr. Петрункевић и Паулке у Фрајбуршком универзитету испитали јаја пчелиња и труговска и дошли до истог резултата, до којег је дошло и Dr. Сибанд прље толико година. Дикел једнако млати сламу и чудно је, да се таки људи од струке као што су Dr. Вајсман, Dr. Петрункевић осврћу на проста приклапања једнога Дикла.

— Приход од пчеларења у Американским задружним државама износи на деведесет милијона марака.

* Под знаком — сабира пабирке уредник „Српскога Пчелара“.

— Вук и Даничић биљеже воља, генитив воље са значењем гуша код пернате животиње Није ми познато, да се гдје говори и воље номинатив, а генетив воља, зато сам у примједби у пређашњем броју „Српскога Пчелара“ и запитао г. С. Вуксана „Зар не претраживањем *ластавичине воље*?“

Ово је одговор на питање једнога марљивога читаоца „Српскога Пчелара“, који каже у својем писму „да је Вуксан правилно написао, јер је 1. падеж *воље*, а други *воља*“. Ако се и тако заиста гдје говори, онда има и г Вуксан право.

— У *Ungarische Biene* у бр. 11. пише школски директор Виктор Манц о пчеларској изложби у Руми и не може доста да је се нахвали. Каже, да је изложба сјајна била и аранжери могу с поносом гледати на своје дјело и заслужују највеће признање.

— Ова година уопће није била добра за пчеле у нашој монархији. У крањској је била сасвијем рђава година за пчеле, па тако је и у сјеверној Моравској и по гдјекојим крајевима Шлевије. Напротив пак у Приморју, Чешкој и Буковини била је паша за пчеле добра, а по гдјекојим мјесгима и ванредно бујна.

— На мртвој пчели може се познати од чега је умрла. Ако је пчела пустила жаоку другој пчели, онда на мртвој убуденој пчели видјећемо раницу између другога и трећег прстена. Ако је пчела умрла од срдобоље, онда ће јој бити надувен стражњи труп. Ако су мртвој пчели раширене стражње ноге, онда је умрла од глади или од хладноће. Ако је у мртве пчеле опруженм рилица, онда није могла да дохвати на капхе меда. Слабаи и изнемогла пчела, која се једва вуче између мртвих пчела кавује, да је рђава храна у кошници

— *Dr. Brünnich*: Згушњавање меда не бива испаравањем у кошници. То је ненаучна прича. Згушњавање течнога меда бива у желуцу пчелињу, где вода прелази у крв пчелињу и тамо од чести респурацијом, а од чести иштрцавањем излази из тијела пчелинега. Иштрцавање бива помоћу жлијезда у гузном пријеву.

Исправак. У пређашњем броју „Српскога Пчелара“ на стр. 172, а у примједби уредниковој стоји: „Пуцали смо из пушке на њих“, а треба да стоји: Пуцало се на мојем пчелињаку из пушке на њих“. На стр. 164. у 2. реду од доле треба вазе (бокали) а не вазне., на стр. 166. у 4. реду од горе треба на доњој етепеници а не на десној, на истој стр. у 8. реду од горе треба Роман а не Соман.

Члановима „Српске пчеларске задруге“ и претплатницима „Српскога Пчелара“.

Отварамо стално мјесто у »Српском Пчелару« за питања и одговоре. Сваки члан »Српске пчеларске задруге« добиће на своје питање одговор што се тиче пчеларства и пчеларења. На питања одговараће уредник »Срп. Пчелара« или Ђорђе Коларовић парох у Вел. Радинцима. А што не буду они знали, јавиће се у »Српском Пчелару«, те ће се можда наћи и међу претплатницима, који ће знати на такво питање одговорити. Такова питања могу бити, која не спадају баш у пчеларство и пчеларење као што су послови столарски и други.

Позивају се дакле чланови »Српске пчелар. задруге«, да се, што не знају, са својим питањима обраћају на уредника »Срп. Пчелара« или на Ђорђа Коларовића.

УРЕДНИШТВО.

ОГЛАС

Купује мед и восак

Продаје вештачко саће

Српско Привред. Команд. Друштво

Вилић и Др. у Руми.

4-5

За све што се тиче администрације од 1. јануара 1903. треба се обраћати на „Српску пчеларску задругу у Руми“. Рукописе, књиге и листове у замену и друго што се тиче уредништва, треба шилати на: Уредништво „СРПСКОГА ПЧЕЛАРА“ у Карловце.

Власник и издавалац Српска Пчеларска задруга у Руми.

Штампа Српске Манастирске Штампарије. 608. — 1909.

